

Vlaams
Parlement

ingediend op **403** (2014-2015) – Nr. 1
23 juni 2015 (2014-2015)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Els Robeyns

over de werking van Boeren op een Kruispunt vzw

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jos De Meyer.

Vaste leden:

mevrouw Cathy Coudyser, de heer Jelle Engelbosch, de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, de heer Jan Van Esbroeck, mevrouw Sabine Vermeulen;
de heren Jos De Meyer, Bart Dochy, mevrouw Tinne Rombouts, de heer Johan Verstreken;
de heren Herman De Croo, Francesco Vanderjeugd;
de heer Rob Beenders, mevrouw Els Robeyns;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de heren Matthias Diependaele, Andries Gryffroy, Bert Maertens, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, mevrouw Tine van der Vloet;
de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Michel Doomst, Jan Durnez;
de dames Lydia Peeters, Freya Saeys;
de heren John Crombez, Kurt De Loor;
de heer Johan Danen.

Toegevoegde leden:

de heer Stefaan Sintobin.

INHOUD

1. Uiteenzetting door Boeren op een Kruispunt	4
1.1. Cijfers van de doelgroep	4
1.2. Rendabiliteit	4
1.3. Boer met talent	6
1.4. Administratie is onhaalbaar	7
1.5. Premies leiden tot een race tussen schuldeisers	7
1.6. Controle en inspectie	7
1.7. Nood aan lijst van sociale rechten	7
1.8. Geestelijke gezondheidszorg	8
1.9. Juridisch advies	8
1.10. Stoppen omdat het niet anders kan	8
1.11. Waarom veranderen die boeren dan niet?	9
2. Bespreking	10
Gebruikte afkortingen	14

Op 3 juni 2015 organiseerde de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een gedachtewisseling over de werking van Boeren op een Kruispunt vzw met Riccy Focke, directeur van Boeren op een Kruispunt.

1. Uiteenzetting door Boeren op een Kruispunt

Riccy Focke schetst een beeld van bedrijven in nood, dat niet noodzakelijk representatief is voor de hele sector. Boeren op een Kruispunt bereikt heel wat land- en tuinbouwers en tracht ook de media zo goed mogelijk te bereiken. Bij haar start acht jaar geleden dacht de vzw een vijftigtal aanmeldingen per jaar te hebben, in realiteit blijken het er meer dan tweehonderd per jaar te zijn.

1.1. Cijfers van de doelgroep

In 2014 kwam 51 percent van de aanvragen uit West-Vlaanderen, waar toch maar 35 percent van de tellingsplichtige bedrijven zijn. In de provincie Antwerpen is 15 percent van de tellingsplichtige bedrijven gevestigd, maar werd 19 percent van de aanmeldingen geregistreerd. De investeringen zijn er allicht groter waardoor bedrijfsvoerders sneller tegen de grenzen van hun mogelijkheden botsen, merkt de spreker op.

Voor alle gedetailleerde cijfers, de soort bedrijven en de ondernomen acties verwijst de spreker naar het jaarverslag 2014. Het laatste jaar besteedt de organisatie minder tijd aan de registratie van de bedrijfskenmerken, waardoor meer tijd vrijkomt voor zorg. Ze heeft daarvoor twee motieven. Ten eerste gaan de statistieken van vzw Boeren op een Kruispunt over een relatief klein segment van alle bedrijven, wat de statistische waarde beperkt. Ten tweede is voor de vzw niet altijd duidelijk wat de relevantie ervan is voor de adviesvragers.

1.2. Rendabiliteit

Het kernprobleem van de land- en tuinbouw is de rendabiliteit, maakt Riccy Focke duidelijk. Het bevreemdt de spreker dan ook dat de kostprijs van veel producten niet beter gekend is. De kennis over de belangrijke kostenfactoren zou moeten groeien.

Een van de kostenfactoren is arbeid. Waar landbouwers voorheen vele uren werkten zonder onmiddellijke winst, was het totale inkomen leefbaar. Nu is, gezien de grootte van de bedrijven, de eigen en vreemde arbeid een kostenfactor die niet meer samendrukbaar is. Ook het gezinsinkomen is niet langer samendrukbaar, de gezinsbestedingen zijn niet uit te stellen.

Kostenanalyses zijn daarnaast vaak gebaseerd op de variabele kosten: voeder, meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen, dierengezondheidszorg enzovoort, maar kapitaal wordt te weinig meegerekend als kostenfactor. Als de financiering van alle investeringen doorgerekend wordt in de kostprijs, zal dat een veel hogere kostprijs opleveren dan men uit de bedrijfseconomische boekhouding kan afleiden. Een bedrijfseconomische boekhouding berekent per teelt en per activiteit de inkomsten en uitgaven. Daarenboven geven 'gemiddelden' van bedrijfseconomische boekhoudingen enkel een beeld van de kostprijs op bedrijven die de investeringen 'gemiddeld' afgeschreven of afbetaald hebben. Bedrijfseconomische boekhoudingen houden bovendien geen rekening met niet-betalde leverancierskosten en kaskredieten.

Kosten voor arbeid en financiering zijn niet te verminderen door goed management, merkt de spreker op.

Uit een controle van de vennootschapsboekhoudingen blijkt daarenboven dat heel wat bedrijven hun NACE-codes niet aangepast hebben in de Kruispuntbank van Ondernemingen. Dat heeft een invloed op de statistieken over vennootschappen in de land- en tuinbouw, omdat niet alle bedrijven correct geklasseerd zijn in de databanken.

1.2.1. Varkenssector

In de varkenshouderij is de rust maar schijn, want de sector doet het niet goed, maakt Riccy Focke duidelijk. De rendabiliteit is niet goed, veel biggen geraken deze week niet verkocht, wat betekent dat de fabrieken en de integratoren geen biggen willen opkopen om die af te mesten: ze verwachten immers ook geen stijging van de spotgoedkope vleesvarkensprijzen. Sommige stallen staan nochtans leeg.

Veel veehouders krijgen hun leveranciersschuld in meerdere jaren niet meer terugbetaald, ook al werken ze zich te pletter. En als ze (een deel van) het bedrijf willen verkopen, blijkt de waarde van recente investeringen lager dan de fiscale boekwaarde. Ze lopen hierdoor het risico van een negatief eigen vermogen te hebben, wat dan weer leidt tot een grote psychische druk. Uit de sectorstudie van de ondernemersscan 'Uitzicht door inzicht, faillissementspreventie in land- en tuinbouw', gemaakt door het Innovatiesteunpunt en SBB, blijkt dat het gemiddelde varkensbedrijf net niet failliet is. Dat betekent dat de helft van de bestudeerde bedrijven het de facto wel is.

De belendende sectoren staan de veehouders evenmin bij. De toeleveringssector probeert in tegendeel de leveranciersschulden sneller te innen. Integratoren staan weigerachtig tegenover (voor de boer rendabele) contracten met een vaste prijs voor biggen en varkens. Waarom er dan nog steeds investeringen gebeuren, is de spreker duister.

1.2.2. Fruitsector

Uit cijfers van het Departement Landbouw en Visserij leert de spreker dat een derde van de fruitbedrijven een oppervlakte heeft die kleiner is dan vijf hectare, wat onvoldoende is voor een voltijdse betrekking. Een derde heeft meer dan vijftien hectare. Slechts 5 percent van de telers is jonger dan 35 jaar, merkt de spreker op, en 8 percent (64 telers) is ouder dan 65 jaar. 29 percent van de bedrijven is een rechtspersoon, wat een relatief hoog percentage is.

Omdat ook hier arbeids- en financieringskost niet in de productprijs verrekend worden, staan heel wat bedrijven er niet goed voor. Daarbij melden grote leveranciers dat de helft van het cliënteel nog facturen van 2014 heeft openstaan. In de perensector wordt een redelijke prijs gehaald, maar de appelsector kan voor problemen staan.

1.2.3. Melkveehouderij

Recent werd zwaar geïnvesteerd in nieuwe, vaak zeer grote stallen voor de melkveehouderij, schetst Riccy Focke. De meeste aanmeldingen bij Boeren op een Kruispunt zijn bedrijven die investeringsoverschrijdingen voor de afwerking van de stallen hebben gedaan, die ze niet begroot hadden. Ondertussen is de melkprijs dertig percent gezakt ten opzichte van 2014.

Grote bedrijven zijn het meest kwetsbaar, want zij kennen grote kosten voor arbeid of robots, stijgende prijzen voor gronden, die ze nodig hebben voor ruwvoeder en mestafzet, en een hoge financieringskost. De spreker voorspelt dat er tegen het einde van het jaar een groot aantal bedrijven hun schuld niet zal kunnen aflossen, waardoor ze zich tot de bank zullen moeten wenden voor een nieuw afbetalings-

schema. Dat bedrijven starten met een aflossingstermijn van twintig jaar en na het eerste jaar al uitstel moeten vragen, is geen goede zaak. Ook het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek wijst op de ongerijmdheid dat toeleveranciers en afnemers in de land- en tuinbouw hun investeringen vaak op vijf jaar kunnen afschrijven, terwijl de boer al start met minstens twintig jaar.

Kleinere bedrijven halen echter ook te weinig inkomen, stelt de spreker. Voor een bedrijf dat 500.000 liter produceert, betekent een cashflow van 10 cent per liter een cashflow van 50.000 euro, dat integraal nodig is om de bank te betalen en het gezin te onderhouden. De druk om te groeien is mede hierdoor groot. Na de groei ontdekt de boer dikwijls dat de eisen van zo'n groot bedrijf de intellectuele, financiële en technische draagkracht van de boer soms te boven gaat.

1.2.4. Tuinbouw

Voor warme teelten in de tuinbouw is de energie een belangrijke kostprijs. De wkk-certificaten keerden dat om in een bron van inkomsten. Door een recente regelwijziging zijn die wkk-inkomsten verdwenen, waardoor energie terug een kost wordt. Als dan de verkoopprijs van de teelt bovendien daalt, zorgt dat voor grote problemen. Een hectare tomaten levert 600.000 kilogram op: een prijsdaling van 10 cent – en de reële prijsvolatiliteit is veel groter – geeft een inkomstendaling van 60.000 euro. Serresla is sinds een paar weken onverkoopbaar, in de zin dat het plantje 2 eurocent kost, en uiteindelijk, na alle zorg, een krop sla maar 10 eurocent oplevert. Om de prijzen toch ietwat op te drijven, wordt het aanbod wel gereguleerd, maar een teelt onderploegen geeft de boer ook geen goed gevoel.

Voor de volle grond is ADLO bezig met kostprijsberekeningen. Prei is een belangrijke teelt en kost in productie 55 cent per kilogram maar bracht vorig jaar gemiddeld slechts 23 cent op. Wie 20 hectare prei had, heeft vorig jaar 140.000 euro verloren, waardoor ze voor die waarde facturen hebben laten openstaan. Die moeten in de komende jaren betaald worden.

Wie rechtstreeks aan de klant verkoopt, haalt – voor dat deel van zijn productie – wel mooie resultaten. Sommige banken eisen zelfs van telers dat ze rechtstreeks verkopen. De keten korter maken, zorgt voor meer rendement, maakt Riccy Focke duidelijk.

1.3. Boer met talent

Boeren moeten managers zijn. De vzw ontwikkelde een competentiematrix die de bedrijfsvoerder inzicht geeft in wat hij goed en graag doet, zowel in de ambachts- als de managementscomponenten van het vak.

Heel wat adviesvragers van de vzw zijn met passie, geloof en vertrouwen gestart. Ze bezitten een gedegen vakkennis, maar zijn geen manager, kunnen geen businessplan opstellen, noch met cijfers werken, onderhandelen of verkopen. Al die vaardigheden kunnen worden gevraagd van een starter, maar wat met mensen die ouder zijn dan 45 jaar? Is het realistisch dat ze nog manager worden?

Jobhoppen is voor boeren quasi onmogelijk. Ze hebben zich vaak geëngageerd om het ouderlijke bedrijf voort te zetten en hun zelfstandigheid maakt deel uit van hun status. Boeren op een Kruispunt biedt die personen nu loopbaanbegeleiding op maat en raadt ze bijvoorbeeld aan het bedrijf (geheel of gedeeltelijk) stop te zetten en hun talenten bij een naburig bedrijf ten gelde te maken. Vaak kan dat niet omdat ook die collegabedrijven geen geld hebben. Dan moet er gezocht worden naar andere mogelijkheden, bijvoorbeeld bij tuinaannemers of groenbedrijven.

Het gaat dus helemaal niet op te zeggen dat de sectormoeilijkheden voortvloeien uit de ongeschiktheid van de land- of tuinbouwer, beklemtoont de spreker. Boeren die voorheen denigrerend spraken over wie zijn bedrijf stopzet, worden daar soms enkele jaren later zelf toe gedwongen. Ze hebben dus schrik van de reacties. Boeren op een Kruispunt brengt hen dan succesvolle carrièreswitches onder de aandacht van personen die rendabele (neven)activiteiten ontwikkelden via de getuigenissen op de website.

1.4. Administratie is onhaalbaar

Niemand in Vlaanderen is in staat de administratie van een boer in te vullen, stelt Riccy Focke. Er komen meer gespecialiseerde inspecteurs langs dan dat sommige boeren experts kunnen betalen om hem te helpen. Daarbij komt nog dat ze zich soms laten bijstaan door personen die daar niet het mandaat voor hebben, opleiding genoten of verzekerd voor zijn, waardoor de boeren zelf opdraaien voor eventuele fouten. Een voorstel zou kunnen zijn om adviseurs te vragen hun gegevens bij de administratie achter te laten.

1.5. Premies leiden tot een race tussen schuldeisers

De premies, die nu gelukkig sneller betaald worden, dienen vaak alleen om achterstallige schulden bij banken en leveranciers in te lossen en geven dus geen ruimte op beschikbare liquide middelen, schetst de spreker. Dat blijkt evenwel niet altijd uit de statistieken van de landbouwers die een overdrachtsvordering hebben getekend. In de praktijk zijn er ook veel bedrijven waar leveranciers-schuldeisers de dag dat de premie gestort wordt bij de boer langsgaan om te incasseren.

1.6. Controle en inspectie

Riccy Focke geeft het voorbeeld van een boer die hem belde met de vraag hem bij te staan toen hij controleurs over de vloer kreeg. Toen hij aankwam, belde de controleur zijn diensthoofd om te vragen of hij de politie moest bellen. De controleur was dus bang voor een getuige. Het werd dus niet toegestaan dat Boeren op een Kruispunt bemiddelde in de communicatie tussen de boer en de controleur. Het betrof een groepshuisvesting in de zeugenhouderij waar de zeugen niet op tijd weg waren. De controle gebeurde dus door het FAVV. Controleurs moeten hun job doen, maar ook een menselijke communicatie en aanpak hanteren, meent de spreker.

1.7. Nood aan lijst van sociale rechten

Volgens de spreker maken heel wat boeren en tuinders geen gebruik van hun sociale rechten. Boeren op een Kruispunt maakt nu, aan de hand van www.rechtenkenner.be, een lijst van sociale rechten met de inkomensgrenzen. Het doel is dat fiscale boekhoudkantoren en andere erfbetreders die informatie gaan gebruiken en als vorm van dienstverlening proberen de sociale rechten te activeren.

In de praktijk is het activeren van de sociale rechten heel moeilijk bij landbouwers. Medewerkers van het sociaal huis vragen bijvoorbeeld voor een leefloon een overzicht van de inkomsten en uitgaven van de maand ervoor. Dat saldo is bij de boer vaak positief, als de afbetalingen van de oude schulden niet meegerekend zijn. Sociale werkers vinden bovendien dat de boer de prioriteit bij zijn gezinsbudget moet leggen, maar hij kan de afbetaling van zijn leveranciers niet uitstellen, omdat dieren en planten nu eenmaal verzorgd moeten worden.

1.8. Geestelijke gezondheidszorg

Waar Boeren op een Kruispunt opgericht is om met bedrijfsvoering te helpen, wordt geestelijke gezondheidszorg een steeds belangrijker taak. Het antidepressivagebruik in land- en tuinbouw is indrukwekkend, meent Riccy Focke. Conflicten tussen partners, tussen familieleden, tussen generaties enzovoort verhinderen oplossingen voor bedrijfsproblemen. Het aantal scheidingen en ontbindingen van samenuitbatingen is hoog.

Heel wat psychische problemen spruiten voort uit angst voor de toekomst. Boeren een toekomstperspectief bieden, zou al heel wat problemen oplossen. Hoewel er heel wat beweegt in de geestelijke gezondheidszorg, met onder andere mobiele teams en een eerstelijnspsycholoog, mangelt het nog aan de zorg zelf. Het lijkt wel of de patiënt zo snel mogelijk doorgeschoven wordt. Psychiatrische instellingen bellen zelf de vzw, niet voor een ondersteunende bedrijfsanalyse maar voor geestelijke bijstand door de psychologen van de vzw zelf: de freelance psychologen van de vzw kunnen meer resultaat halen, omdat ze bij de boer thuiskomen, het gezinssysteem en de leefwijze mee in beeld kunnen brengen, een andere communicatiestijl hebben en ander oplossingen aanbrengen.

Met protocollen bepaalt elke zorgsector welke profielen hij wenst te behandelen. Doorgaans geldt: hoe meer digitalisering, hoe minder tijd voor de begeleiding zelf. Medewerkers van sociale huizen verliezen hun motivatie omdat de administratieve druk hoog is en tot zelfs de gesprekstechnieken vastgelegd worden.

Wat met mensen die advies en hulp kregen, maar – na de crisis – kwetsbaar blijven, mogelijk voor de rest van hun leven? De permanentiedienst van de vzw wordt ingeroepen voor allerlei problemen, ook suïciderisico. De draagkracht van de vzw stuit op zijn grenzen. Maar als de opdracht wordt afgebakend, bijvoorbeeld door de 24 uurspermanentie te beperken, rijst de vraag wie dan nog zal optreden.

Wat weerhoudt een ondernemer om te veranderen? Dat valt niet altijd met consultants op te lossen. Boeren hebben behoefte aan voor hen haalbaar en aanvaardbaar advies, merkt Riccy Focke op.

1.9. Juridisch advies

Ook juridische problemen belemmeren de verandering, maakt de spreker duidelijk. Pro-deojuristen, waarvoor ze eerst moeten kunnen bewijzen geen inkomsten te hebben, zijn vaak geen specialisten in handelsrecht. Goede gespecialiseerde advocaten zijn dan weer duur. Boeren op het Kruispunt tracht de ondernemer zo voor te bereiden dat zijn tijd bij de advocaat zo kort mogelijk is.

1.10. Stoppen omdat het niet anders kan

Motiveren om te stoppen, is en blijft heel moeilijk, laat staan dat het snel kan. Het vergt tijd om herstel mogelijkheden en perspectieven in kaart te brengen. Zelfs als enkel palliatieve zorg mogelijk is, vergt dat tijd. Sommige bedrijfsvoerders worden al jaren zonder resultaat begeleid. De vzw vragen naar snelle resultaten op dat vlak is niet correct, maakt Riccy Focke duidelijk. Er zijn trouwens nog erfbetreders die de begeleiding kunnen verzekeren.

1.11. Waarom veranderen die boeren dan niet?

Om te innoveren, hebben boeren dan weer risicokapitaal nodig. Daarbij komt nog dat ze daarmee op de wet vooroplopen, wat ook een risico inhoudt. Zo heeft de vzw wkk-installaties op palmolie begeleid, maar de wet is niet gevolgd, waardoor ze in de problemen kwamen. Zeven kwetsbare mestverwerkingsbedrijven hebben door te innoveren hun nek uitgestoken maar op de verkeerde techniek gewed, waardoor de risicokapitaalsvertrekkers afhaakten.

Omvormen tot een biolandbouwbedrijf kan enkel voor bedrijven met niet al te veel schulden. Zelfpluktuinen zijn perfect voor starters, maar niet voor bedrijven met 300.000 euro schulden. Om een begeleiding volgens de wet continuïteit ondernemingen (WCO) in te leiden is 15.000 euro nodig voor de advocaten en 10.000 euro voor de boekhouder.

Een andere mogelijkheid is faillissement. In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, kunnen boeren wel degelijk failliet gaan, door zelf de boeken neer te leggen of door gedagvaard te worden in het faillissement. Wie failliet gaat of zijn bedrijf gedwongen moet stopzetten, kan een vervangend inkomen krijgen voor 12 maanden, maar de aanvraag- en toekenningsprocedure is sinds de zomer van 2014 zo zwaar dat het 6 maanden duurt. Ondertussen moet het gezin nog wel voor 6 maanden leefgeld weten te vinden, schetst de spreker.

Daar komt bij: wie een uitkering krijgt voor arbeidsongeschiktheid en wie recht heeft op werkloosheidsuitkering moet het meestal stellen met een uitkering die 500 euro lager ligt dan de faillissementsuitkering.

Als ze niet gefraudeerd hebben, kunnen ze wel het recht op verschooning invoeren. Zelfs na een faillissement willen heel wat boeren uit schaamtegevoel hun leveranciers betalen. Evident dat ook vennootschappen failliet kunnen gaan, maar in 95 percent van de gevallen staan de zaakvoerders persoonlijk borg. Ze lopen dus het risico, als er geld tekort is, hun privégeduld kwijt te raken. Het klopt dus niet dat de oprichting van een vennootschap de persoonlijke eigendommen van de boer veilig stelt, beklemtoont de spreker.

Een carrièreswitch is mogelijk op 35 maar niet meer op 52 jaar. Van bij de aanvang krijgen kandidaten bij de loopbaanbegeleiding van de VDAB te horen dat ze geen kans maken als ze ouder zijn dan 50 jaar. Stoppen, betekent voor de bedrijfsvoeder zeker een verlies, want het perspectief op andere arbeid, inkomen, status en respect is onzeker. Op de website van Boeren op een Kruispunt staan ook getuigenissen van ex-landbouwers die zeggen hun job met spijt te hebben opgegeven en zich nog altijd boer of tuinder te voelen, maar een job gevonden hebben die hen levenscomfort geeft. Vaak behouden ze nog een deel van hun activiteiten maar zoeken een rendabele bijbaan.

Of iemand verandert, hangt af van zowel zijn talenten, zijn motivatie als zijn omkadering. De kwaliteit van advies hangt af van de mogelijkheden van de ontvanger, maar ook van de competentie en het engagement van de adviseur. Voor Boeren op een Kruispunt ingeroepen wordt, zijn er vaak al veel technisch competentere adviseurs hen voorgegaan. Hebben die zich zo uitgedrukt dat de bedrijfsvoeder het gesnapt heeft? En zijn ze blijven aandringen tot er verandering komt? Die aanpak vergt tijd en geld, maar werpt zijn vruchten af, meer dan wat uit streefcijfers voor aanmeldingen en huisbezoeken valt af te leiden, besluit Riccy Focke.

2. Bespreking

Jos De Meyer dankt Riccy Focke voor de boeiende en confronterende inleiding en spreekt zijn waardering uit voor de werking van Boeren op een Kruispunt.

Sofie Joosen wijst erop dat N-VA voorstander was om de vzw te vrijwaren van de generieke besparingen. De zorgen van landbouwers zijn immers fundamenteel en hun gezinsleven is nauw verbonden met het bedrijfsleven.

Sinds 2015 heeft de vzw een zesde consultant aangeworven. Het lid informeert hoe de werkdruk van de consultants evolueert. Hoe verloopt de begeleiding van de vrijwilligers? Hoe bewaakt de vzw de kwaliteit van hun inbreng?

Bij veel hulpvragen is de problematiek onomkeerbaar. In hoeveel gevallen valt het bedrijf niet meer te redden? Zijn er manieren om sneller hulp te bieden?

Francesco Vanderjeugd benadrukt namens Open Vld ook dat de vzw geen middelen heeft moeten afstaan. Land- en tuinbouwers zijn fiere ondernemers die niet met hun miserie te koop lopen, maar toch loopt een en ander fout. Hij waardeert dat de vzw hun vertrouwen wint en de gesprekspartner is die ze nodig hebben.

Het lid informeert of niet alleen de psychiatrie maar ook landbouworganisaties of andere actoren land- en tuinbouwers met psychische problemen naar de vzw doorverwijzen. Hoe verloopt de samenwerking van Boeren op een Kruispunt met OCMW's, CAW's, VDAB enzovoort? Voorts wil hij weten of ook inspecteurs van onder andere het FAVV of de Mestbank bedrijven naar de vzw zouden kunnen doorverwijzen voor advies. Vrijwilligers die bedrijven bezoeken, wordt gevraagd nadien ook telefonisch contact te blijven houden. Wat levert dat precies op? Hij wil ook graag wat meer informatie over het voornemen om vrijwilligers per gemeente te hebben om de stap naar de vzw voor de boeren te vergemakkelijken.

Heel wat bedrijven die zich tot de vzw wenden, zijn niet aangesloten bij een landbouworganisatie. Heeft de vzw dat al met die organisaties besproken?

Als ze een overbruggingskrediet aanvragen, zouden sommige banken bedrijfsvoerders nieuwe investeerders, overnemers of kopers van gronden voorstellen. Heeft de heer Focke daar al van gehoord? Heel wat bedrijven zijn al overgenomen door groentefabrieken of veevoederbedrijven. Om welk percentage gaat het?

Volgens *Els Robeyns* is het goed de parlementsleden te confronteren met de werkelijkheid. Haar blijft vooral de complexiteit van het probleem bij, met onder meer een veel te ingewikkelde administratie. Kunnen de bedrijfsvoerders dat niet gezamenlijk aanpakken of op een andere manier die taak vergemakkelijken? Daarnaast is het moeilijk voor de landbouwers om hun sociale rechten te laten gelden, wat het lid bijzonder jammer vindt. De verjonging is een probleem, en de oudere generatie is niet opgeleid in moderne bedrijfsvoering. Hoe kan de vorming en ondersteuning beter? Tot slot informeert ze of de vzw vooral door landbouwers zelf gevraagd wordt, of soms ook via andere wegen ingeschakeld wordt?

Bart Caron ziet de immense druk als oorzaak van het proportioneel hoge aantal psychische problemen. Daarbij komen dan nog de voortdurende veranderingen, van schaalgrootte, van technische mogelijkheden enzovoort. De talrijke controles verbazen het lid. Vooral dat de boer zich niet mag laten bijstaan tijdens de controle en dat de agressie stijgt, verontrust Bart Caron. Is dat de regel of een uitzondering? Overheidscontroles moeten coachend zijn, meent het lid. Gebeurt het dat organisaties of controleurs bij problemen de vzw vragen contact op te nemen met de landbouwer?

Bart Dochy acht psychische problemen relatief nieuw in de landbouwgeschiedenis. Hij is ook bezorgd om de medewerkers van de vzw. Hoe worden zij begeleid in het omgaan met zulke problemen? Doorgaans zijn ze eerder economisch geschoold. Voorts informeert hij naar de ervaringen met alternatieve vormen van financiering via raden van advies. Het lid wil ook graag meer informatie over de leeftijd van de doelgroep van de vzw.

Jos De Meyer informeert naar het profiel van de mensen die op de vzw een beroep doen. Hebben zij doorgaans te veel of te weinig geïnvesteerd? Hij heeft begrepen dat de cijfers van de minister over subsidies die rechtstreeks naar de bank of de leverancier gaan, een onderschatting zijn. Kan de heer Focke dat wat meer duiden?

In de melkveehouderij is het probleem dat de groei niet organisch maar exponentieel is, wat, onder meer gezien de volatiliteit van de melkprijs, het risico inhoudt op betalingsproblemen. Is die analyse juist? Wat is de rol van de voorlichtingsdiensten daarin? Wordt er voldoende naar hen geluisterd? Tot slot nodigt hij Riccy Focke uit om suggesties voor structurele veranderingen niet voor zich te houden.

Riccy Focke legt uit dat door een betere automatisering de officemanager van de vzw vervangen is door iemand die ook veldwerk verricht. Het is dus niet zo dat er personeel bijkomt, de zesde medewerker wordt op een andere manier ingezet. Dat is nodig omdat elke intake door twee personen gebeurt, zodat man en vrouw apart hun verhaal kunnen doen.

De vzw wil inderdaad meer vrijwilligers aan het werk zetten. Daarbij is het belangrijk de kwaliteit te bewaken. Een vrijwilliger moet vooral luisteren en niet veroordelen, rekening houden met de beperkingen van de gesprekspartners en vooral de schade niet groter laten worden. Na die schadebeheersing wordt gezocht naar haalbare oplossingen. De vzw heeft een opleidingstraject voor vrijwilligers, maar bij wie het niet in zicht heeft, kan de juiste aanpak ook niet aangeleerd worden. Het is niet evident om de juiste mensen te vinden, maar de spreker is daar grotendeels in geslaagd. Zo heeft de vzw laaggeschoolde vrijwilligers die beter werk verrichten dan zwaar opgeleide vrijwilligers, omdat ze dat talent hebben.

Een van de personeelsleden van de vzw omschrijft werken bij Boeren op een Kruispunt als x uur per week bezoldigd werk en x uur per week vrijwilligerswerk. De personeelsleden en vrijwilligers zijn dienstbaar en beschikbaar. Met het project 'Zot van (het) boeren' wil Riccy Focke burgerparticipatie in de zorg promoten, wat slecht verkoopbaar is. Hij is op zoek naar mensen die hun eigen dienstverleners, vrienden, collega's, familieleden willen inschakelen om problemen van de buurman op te lossen.

Het centrum algemeen welzijnswerk en de zorgcoördinatoren van een provincie hebben het op zich genomen om de mogelijkheden van de geestelijke gezondheidszorg en de toelatingsvoorwaarden te inventariseren. Dat overzicht, dat binnen het jaar klaar zal zijn, moet de vzw toestaan om gericht door te verwijzen zonder het risico op een boemerangeffect. Zelfdoding is een risico. De vzw heeft al te veel aanvragers verloren maar heeft een groter aantal kunnen redden. Heel wat landbouwers zijn niet voorbereid op tegenslag, hebben altijd gedacht dat het hen niet zou overkomen. Kwetsbaarheid zichtbaar en aanvaardbaar maken, waardoor mensen zich ertegen gaan beschermen, is een belangrijke taak.

Daarnaast moeten de landbouwer ook uitwegen getoond worden. Daarvoor krijgt de vzw doorverwijzingen van controleurs. Het gebeurt dat erfbetreders, controleurs en inspecteurs boeren in problemen aanmelden, maar de spreker is bezorgd over de wijze waarop. Het mag niet zo zijn dat Boeren op een Kruispunt als medestander van de controleur geïntroduceerd wordt, om ervoor te zorgen dat de boer

een boete betaald bijvoorbeeld. Het is beter dat de vzw door de boer zelf gecontacteerd wordt.

Heel wat bedrijven kunnen hun lidmaatschap van landbouworganisaties niet meer betalen en zijn dus niet langer lid, niet omdat ze niet willen, maar omdat ze niet kunnen. Nochtans is het betalen van lidgeld een van de goedkoopste kanalen voor juridisch en administratief advies.

Dat banken bedrijven zouden overnemen, heeft de spreker gehoord, nog niet zelf meegemaakt. Hij kan evenmin bevestigen dat veel bedrijven overgenomen zijn door integratoren. Waarom zou een ondernemer die zijn activiteiten in 5 jaar kan afschrijven, beleggen in een activiteit die in geen 20 jaar afgeschreven geraakt? Kopen van landbouwbedrijven is voor de industrie te duur en brengt te weinig op. Ze kunnen voldoende stallen voor een prijke huren. Voor arbeid, mestafzet en de stallen wordt 17 euro per varken gegeven aan de boer. Na aftrek van de kosten voor mestafzet blijft er 9 euro over, die vaak integraal gaat naar schuldafflossing. Dus het verhuren van de stallen geeft de boer net voldoende om alle kosten te betalen. Waarom zou een industrieel dan in zo'n sector investeren?

Het gezamenlijk uitbesteden van administratie zal de spreker zeker laten onderzoeken. Het zal alleen een mentale klik vergen om zelfstandigen ervan te overtuigen dat samen uitbesteden wat je alleen niet kan, vrijheid geeft.

De vzw is de sociale rechten aan het inventariseren, maar heeft nog een heel leerproces te gaan om de land- en tuinbouwers daarin te begeleiden.

Agressie bij controle gebeurt vooral als de bedrijfsvoerder met zijn rug tegen de muur staat. Een grotere empathie bij controleurs zou de zaken ook voor hen zelf vergemakkelijken. Doorgaans denkt een controleur niet mee aan oplossingen. De Mestbankcontroleurs zijn daarop de uitzondering, meent Riccy Focke. Met hun bedrijfsadviesstelsel zijn er Mestbankmedewerkers die de landbouwer oplossingen helpen zoeken, terwijl hun collega's controleren. Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen en de Milieu-inspectie hebben niet graag dat Boeren op een Kruispunt bemiddelt, zeker niet als de afspraken op papier gezet worden.

Dat schiet bij *Jos De Meyer* in het verkeerde keelgat, want de administratie heeft als opdracht om, binnen het wettelijke kader, dienstbaar te zijn en niet om de mensen te ambeteren. Het is volgens het lid een schande dat ze weigerachtig staan tegenover bemiddeling.

Riccy Focke ziet een verschil tussen uitvoering en beleid, in banken en andere organisaties, maar ook in administraties. Het beleid mag dan goed en menselijk zijn, de vertaling in uitvoering met protocollen, taakomschrijvingen en opdrachtenpakketten, zorgt soms voor een rigiditeit die een menselijke aanpak verhindert. Sommige controleurs hebben de indruk dat ze zo moeten optreden of dat ze anders hun job kwijt zijn.

Riccy Focke beschouwt het als een overwinning als hij bedrijfsleiders na een crisis gewoon terug kan toevertrouwen aan hun normale boekhouder, bankier en adviseurs. Hij raadt hen dan aan om bij een nieuwe grote stap, een grote investering, alle adviseurs samen aan tafel te brengen. Samen komen ze soms tot creatieve en haalbare oplossingen, wat niet altijd de grote groei is. Mathematisch gezien lijkt het in een situatie met dalend rendement per dier of kilogram product misschien logisch om de productie te verdriedubbelen om dan een leefloon bijeen te scharen, maar de ondernemer kan dat mogelijk niet managen. Dan kan naar andere mogelijkheden gezocht worden. Zo willen heel wat mensen graag in grond beleggen

omdat ze dat veilig achten of uit sympathie en geloof in de ondernemer. De boer is het eigenaarschap van de grond dan kwijt, maar kan er wel nog op telen.

Kwetsbaarheid bindt mensen. De spreker vraagt zijn medewerkers te doen voor de boeren wat ze voor hun broer zouden doen. Solidariteit is echter geen hard contract, geen businessmodel, maar stoelt op geloof en vertrouwen. Die zijn onderuit gehaald. Door de verrassende wendingen in de maatschappij zijn heel wat mensen bang geworden. Bewust zijn dat er risico's zijn, kan alleen maar helpen om grotere ongelukken af te wenden. De statistieken over profiel en leeftijdscategorieën zal hij nog aan de commissie bezorgen.

Vrijwilligers die de feeling hebben, bellen uit eigen beweging een klant maandelijks op. Dat neemt niet weg dat de Riccy Focke dat ook aan zijn mensen oplegt.

De keuze van de minister om, gesteund door meerderheid en oppositie, zeker niet te besparen op Boeren op een Kruispunt, is niet meer dan logisch, zo besluit *Jos De Meyer*.

Jos DE MEYER,
voorzitter

Els ROBEYNS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ADLO	afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (van het Departement Landbouw en Visserij)
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
NACE	Nomenclature Générale des Activités Économiques dans les Communautés Européennes
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
wkk	warmte-krachtkoppeling